

Asia: VN/9807/2026

Lausuntopyyntö valtiovarainministeriön asetuksessa säädettävistä hyvinvointialueen taloustietojen toimittamiseen sovellettavista tietosisällöistä ja teknisistä kuvauksista koskien tilikautta 2027

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot ehdotettaviin muutoksiin

-

Palveluluokitus HHTPP

Kommentit muutoksiin

Palveluluokittaiset muutosesitykset (päihde- ja riippuvuuspalvelut, perusterveydenhuollon avovastaanotto ja vuodeosastopalvelut sekä erikoissairaanhoido) ovat perusteltuja ja selventävät kustannusten oikeellista kirjaamista.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta esitetyt selvennykset sen suhteen, mitkä kirjataan palveluluokkaan 2930 ja mitkä kustannukset kirjataan palvelukohtaisiin palveluluokkiin, on kannatettava. Sen sijaan ristiriita jää palveluluokan 2930 ja 5110 välille, koska myös palveluluokassa 5110 on maininta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävistä maininnalla, että toimialakohtaiset kustannukset merkataan luokalle 2930.

Esitetään, että koska hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvät poikkihallinnolliset koordinoivat ja strategista valmistelua tukevat tehtävät (mm. liittyen laajaan hv-kertomukseen ja hyvinvointisuunnitelmaan, järjestöjen tukeen, yhdyspintatyöhön kuntien ja muiden toimijoiden kanssa jne.) ovat koko hyvinvointialueen taseisia poikkihallinnollisia tehtäviä, ei niitä tulisi kirjata toimialuekohtaisiin menoihin, vaan yhteisiin konsernihallinnon menoihin, kuten muutkin vastaavat tehtävät (mm. strateginen suunnittelu).

Investointisuunnitelma HHIS

Yleiset kommentit muutoksiin ja aikataulumuutokseen (31.12 -> 31.5.)

Raportointiaikataulun myöhentäminen on hyvä asia, sillä silloin investointisuunnitelman raportointi on luontevampi osa hyvinvointialueen talousarvion ja taloussuunnitelman laadintaprosessia ja vuosikelloa. Myöhentämisen myötä vältetään myös tilanteelta, jossa mahdollisten lisälainanottovaltuusneuvottelujen ollessa käynnissä valmisteltaisiin kahta eri ajanjakson investointisuunnitelmaa samanaikaisesti.

Raportointia voisi kuitenkin olla järkevää myöhentää elo-syyskuulle, jotta se olisi lähempänä hyvinvointialueen talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyntää sekä mahdollisia lisälainanottovaltuusneuvotteluja.

Kommentit taulukkoon hs-t01: vastausvaihtoehtojen rajausta ja palveluryhmittelyä

Kommentit

Vastausvaihtoehtojen rajausta on perusteltu tekninen muutos ja vähentää tietojen väärinsyöttämisen mahdollisuutta. Luokka-sarakkeessa on hyödykeryhmien yhteydessä ehkä hieman turhaan maininta ”tai niitä vastaavat sopimukset”, sillä tyyppi-sarakkeessa otetaan jo kantaa siihen, onko kyseessä investointi vai investointeja vastaava sopimus.

Palveluryhmittelyssä on käytännössä kyse siis investointien ryhmittelystä kansalliseen AURA-palveluluokitukseen perustuen. On sinänsä loogista, että hyvinvointialueet ryhmittelisivät investointinsa yhdenmukaisella tavalla, sillä investointien ryhmittelyssä on eroavaisuutta hyvinvointialueiden välillä. Palveluryhmittelyn toimivuuteen investointisuunnitelman raportoinnin kontekstissa on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota. Raportoinnissa on myös syytä huomioida eri hyödykeryhmien (rakennukset, laite- ja kalustohankinnat, ICT ja muut aineettomat hyödykkeet, muut investoinnit) väliset eroavaisuudet.

Pääasiallisen palveluryhmän merkitseminen ei välttämättä anna oikeaa kuvaa investointien kohdentumisesta palveluryhmille. Rakennushankkeet (esim. sotekeskukset) sekä ICT-järjestelmät voivat koskettaa useita eri palveluryhmiä, jolloin pelkän pääasiallisen palveluryhmän merkitseminen voi antaa raportoinnissa väärän kuvan investointien kohdentumisesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelman laite- ja kalustohankinnoissa nykyisten ohjeiden mukaan pitää esittää omina kohtinaan yli miljoonaan euron kohteet ja muut kohteet ilmoitetaan ”yksikköhinnan alittavat yhteensä”-rivillä. Yksikköhinnan alittavien joukkoon kuuluu laite- ja kalustohankintoja eri palveluryhmistä, mutta pääasiassa erikoissairaanhoidosta. Jatkossa siis käytännössä jokaisen palveluryhmän osalta tulisi kirjata oma ”yksikköhinnan alittavat yhteensä rivi” sote-osasuunnitelman laite- ja kalustohankinnoissa, sillä muuten raportoinnissa näkyisi, että kaikki sote-osasuunnitelman laite- ja kalustohankinnat kuuluvat erikoissairaanhoidon. ICT:n ja muiden aineettomien hyödykeryhmän osalta on odotettavissa samankaltaisia haasteita, ehkä kaikkein eniten. Hyvinvointialueiden periaatteet erilaisten hankeryhmien muodostamiseen myös eroavat toisistaan, joten sillä voi olla merkittävää vaikutusta palveluryhmittäisten tietojen vertailuun hyvinvointialueiden välillä.

Kommentit taulukkoon hs-t02: täydentävät tiedot ja tekstiosan erillisraportoinnista luopuminen

Kommentit

Investointisuunnitelman rahoituksen esittämisessä on ristiriita suhteessa investointisuunnitelmassa esitettyihin tietoihin, sillä investointisuunnitelmassa ei esitetä kaikkia tosiallisia investointimenoja, vaan ainoastaan ministeriöiden hyvinvointialuelain 16 §:n tulkinnan mukaisesti ”suunnitelmakaudella aloitettavat uudet investoinnit”. Aloitettaviksi investoinneiksi ei kuitenkaan tulkita ministeriöiltä saatujen ohjeistusten mukaisesti kaikkia investointimenoja, joita suunnitelmavuosina aiheutuu, vaan ainoastaan sellaiset, joita ei ole aiemmissa investointisuunnitelmissa esitetty. Investointisuunnitelman rahoitusta kuvattaessa ulkopuolelle ei voida kuitenkaan jättää mitään investointimenoja. Investointisuunnitelman esittämistapa ei siis tue suunnitelmalla raportoitavan rahoituksen esittämistä, sillä rahoitusta kuvattaessa on huomioitava kaikki investointimenot eikä ainoastaan sellaisia investointimenoja, jotka esitetään investointisuunnitelmassa.

Investointisuunnitelmien tekstiosien raportointi on ollut haastavaa, sillä investointisuunnitelmassa esitetään tiedot eri tavalla kuin taloussuunnitelmassa. Tekstiosion erillisestä raportoinnista luopuminen on teknisestä raportointinäkökulmasta perusteltua, mutta se ei ratkaise raportoinnin sisällöllisiä haasteita, joiden taustalla on hyvinvointialuelain 16 §:n ”aloitettavista”-sanankäytön tulkinta, jota edellä on kuvattu. Investointisuunnitelman pysyvät vastaavat olisi loogisinta esittää taloussuunnitelman mukaisesti eli kaikki tosialliset investointimenot huomioiden ilman tulkintaa siitä, mitkä investoinnit katsotaan ”aloitettaviksi”. ”Aloitettavista”-sanankäytön tulkinta on ongelmallista myös erityyppisissä hankkeissa, joita ovat esimerkiksi uudisrakennushankkeet ja korjausrakennushankkeet. Tulkinta on myös haastavaa esimerkiksi ICT-hankkeissa. Yksinkertaisinta olisi, että investointisuunnitelman esittämistapa ei poikkeaisi pysyvien vastaavien osalta taloussuunnitelman mukaisesta esittämistavasta, jotta vältyttäisiin tulkinnanvaraisuudelta ”aloitettavista”-sanankäytön osalta ja tiedot olisivat hyvinvointialueiden välillä varmasti vertailukelpoisia. On hyvä myös huomioida, että hyvinvointialue joutuu erillisestä tekstiosasta luopumisesta huolimatta laatimaan joka tapauksessa omaa päätöksentekoaan varten erillisen dokumentin, joka sisältää perustelutekstit ja eurotiedot. Eurotietojen esittämisessä on ongelmana, että investointisuunnitelman laadintaperiaatteista johtuen muodostuu erillinen ns. investointisuunnitelmanäkökulma, joka ei sisällä kaikkia vuosittaisia investointimenoja toisin kuin taloussuunnitelman investointiosa.

Investointisuunnitelman esittämistavassa voitaisiin kuitenkin investointeja vastaavien sopimusten osalta säilyttää nykyinen esittämistapa, jossa investointisuunnitelmassa esitetään koko sopimuksen arvo. Aiemmin sopimuksen arvo tuli merkitä investointisuunnitelman vuosisarakkeisiin sille vuodelle kuin asiasta tehdään sitoumus. Investointisuunnitelman raportoinnin siirtyessä Valtiokonttorin raportointiin sopimuksen arvo kuitenkin pitikin aiemmasta poiketen merkitä sille vuodelle kuin vuokratmaksu alkaa. Tämä on merkittävä muutos aiemmin ohjeistettuun ja totuttuun tapaan. Loogisempi esittämistapa vuosisarakkeiden osalta olisi, että sopimuksen arvo kirjataan sille vuodelle kuin sitoumus tehdään, kuten kirjattiin aiemminkin. Kyseinen kirjaamistapa havainnollistaa asiaa

paremmin myös lainanottovaltuustarpeen osalta. Sopimuksen arvon kirjaaminen vuokranmaksun alkamisvuodelle taas kuvaa asiaa enemmän lainanottovaltuuden käytön näkökulmasta, jossa sopimusten lainanottovaltuudet katsotaan käytetyksi silloin, kun vuokranmaksu alkaa.

Investointisuunnitelman nykyinen esittämistapa ei myöskään tue lainanottovaltuustarpeiden esittämistä, sillä lainanottovaltuustarvetta ei voi laskea suoraan investointisuunnitelmasta. Vuosittaiset lainanottovaltuuseurot poikkeavat investointisuunnitelman euroista muun muassa siksi, että esimerkiksi uudisrakennushankkeille lainanottovaltuus haetaan kerralla koko suunnitelmajaksolle eli se merkitään lainanottovaltuustarpeen laskennassa vuosisarakkeisiin ensimmäiselle suunnitelmavuodelle koko hankkeen arvon mukaisesti.

Lakia hyvinvointialueesta koskevassa hallituksen esityksessä (241/2020) termi ”aloitettavista investoinneista” esiintyy kuvailevana osana normiperustelua. Esityksessä ei täsmennetä, milloin investointi katsotaan aloitetuksi eikä erotella ”aloitettavia” ja ”käynnissä olevia” investointeja. Esityksessä ei myöskään viitata muuhun lainsäädäntöön tai vakiintuneeseen käsitteeseen termin osalta. Termi jää kieliasultaan yleiseksi ja kuvailevaksi, ei täsmälliseksi, jota täsmällinen raportointi edellyttäisi.

Kommentit taulukkoon hs-t03: pitkäaikaisten hyödykkeiden luovutukset

Kommentit

Ei erityistä lausuttavaa.

Ostolaskujen raportointi OTI ja OTU

Yleiset kommentit ostolaskutietojen raportointiin ja ehdotettuun aikatauluun (20.pv kuukausittain)

-

Kommentit solutasoihin tietosisältöihin: onko tiedot toimitettavissa, mitä haasteita tiedon toimittamisessa voi olla (yksilöi solut joissa haasteita)

Kommentit

-

Henkilötiedot ja välillisen paljastumisen riski: kuinka tunnistatte ja rajaatte pois ne tiedot, joita ei tule raportoida.

Kommentit

-

Arvioi asetuksella annettavan tietosisällön toimittamisen kustannuksia (perustamiskustannukset ja vuosittaiset pysyvät kustannukset)

Kommentit

-

Tikkanen Valteri
Lapin hyvinvointialue